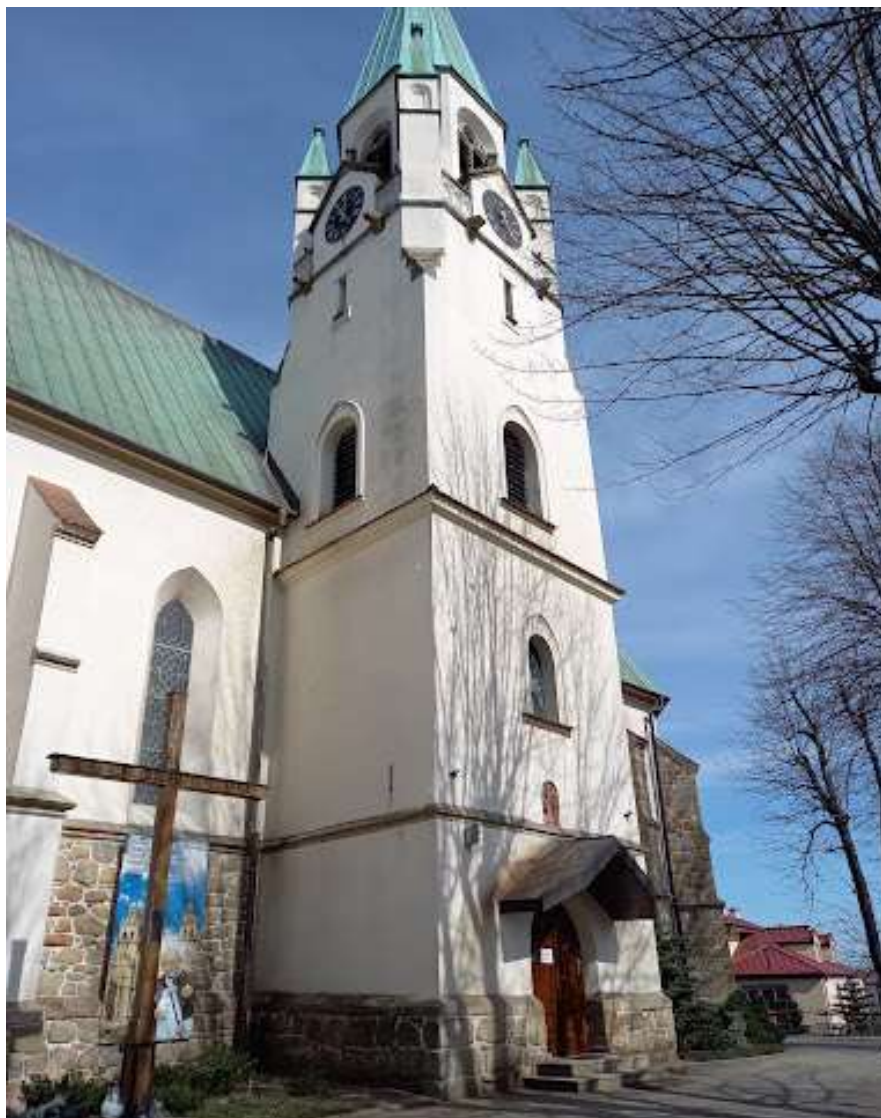

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

gotyckiego, kamiennego detalu architektonicznego
kościół p.w. św. Jakuba w Brzesku
datowanego na 1447 r.

mgr Wojciech Siek
Jadowniki IV. 2024

Spis treści

I. KARTA IDENTYFIKACYJNA.....	3
II. PRZEDMIOT PRAC.....	4
III. ZAGADNIENIA HISTORYCZNE WRAZ Z OPISEM OBIEKTU.....	5-6
IV. ZAGADNIENIA KONSERWATORSKIE.....	6-14
A. TECHNIKA WYKONANIA I STAN ZACHOWANIA.....	6-7
B. WNIOSKI I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE.....	7-10
C. PROGRAM PRAC.....	10-14

I. DANE PRZED ROZPOCZĘCIEM PRAC

KARTA IDENTYFIKACYJNA

Rodzaj obiektu: gotycki budynek wolnostojący, sakralny, murowany z ciosów piaskowca podkarpackiego i cegły, z kamiennymi detalami architektonicznymi wykonanymi z piaskowca i wapienia pińczowskiego, otynkowany, kryty dachem wielospadowym, z wysoką wieżą, przebudowywany, obecnie zachowany w stylu neogotyckim.

Autor: nieznany. Pierwszy kościół murowany powstał w 1447 r. jako fundacja wnuka Spytka z Melsztyna – Jaśka.

Sygnatury: Rejestr zabytków Nr. A-1270/M z dnia 30.06.2011 r.

Datowanie: 1447 r.

Lokalizacja: budynek usytuowany w centrum miasta przy Placu św. Jakuba 1, 32-800 Brzesko, na terenie gminy Brzesko, Woj. Małopolskie.

Właściciel/Użytkownik: Parafia Rzymsko Katolicka pw. NMP Matki Kościoła i św. Jakuba Apostoła w Brzesku, Plac św. Jakuba 1, 32-800 Brzesko.

Technika wykonania: budynek posadowiony na fundamencie kamiennym, murowany z dużych ciosów piaskowca podkarpackiego i cegły, wsparty przyporami. Do spajania zastosowano zaprawę wapienno/piaskową a do wykańczania elewacji tynk wapienny z piaskiem rzeczonym przesiewanym, dekoracyjne detale architektoniczne: gzymsy, rzygacze i nakrywy i pow. płaskie wykonane z piaskowca, natomiast balustrady z ostrosłupowymi płycinami i maswerkowe okna wieży z wapienia pińczowskiego. Wieża z hełmem ostrosłupowym krytym blachą.

Wcześniejsze konserwacje/renowacje: 2006-2010 r.

Wykonawca dokumentacji: mgr Wojciech Siek

II. PRZEDMIOT PRAC

Tematem niniejszego opracowania jest przedstawienie programu konserwatorskiego, obejmującego : analizę formalno - stylistyczną , budowę technologiczną i stan zachowania, wnioski i założenia, oraz proponowane postępowanie konserwatorskie w celu przeprowadzenia prac renowacyjno – konserwatorskich elewacji budynku.

Dotyczy zatem wybranych fragmentów obiektu:

- detali architektonicznych wieży kościelnej wykonanych z wapienia pińczowskiego (balustrad z ostrołukowymi płycinami, okien maswerkowych wieży)
- detali architektonicznych wieży kościelnej wykonanych z piaskowca podkarpackiego (gzymсы, rzygacze, nakrywy, pow. płaskie)
- płu/wsch podmurówki (cokołu) do wysokości 1,5 m również wykonanego z ciosów piaskowca podkarpackiego.
- wykonania drenażu (odwodnienia) części murów po stronie płu/wsch wraz z izolacją pionową i wykonaniem opaski żwirowej z obrzeżem betonowym w miejsce kostki brukowej - analogicznie do już wykonanej opaski po str. pld. kościoła.
- usunięcie elementów wtórnych w celu odsłonięcia kamiennej podmurówki (część stopni znajdujących się po stronie wsch. budynku)
- wykonanie zabezpieczeń ze szpilek przeciw ptactwu na elementach wieży kościelnej (gzymсы, rzygaczach, nakrywach)

Prace konserwatorskie przy obiekcie polegać winny na zachowaniu jego formy i sylwety bryły. Zaleca się zachowanie układu wszystkich elementów składowych elewacji w aktualnej formie kompozycyjnej. Generalnym założeniem konserwacji elewacji będzie zachowanie w jak największym stopniu jego autentycznej materii, oraz możliwie wierne utrzymanie jego pierwotnego wyglądu estetycznego.

Prace przy elewacji budynku powinny być prowadzone pod nadzorem dyplomowanego konserwatora zbytków lu wykonywane przez osoby uprawnione.

III. ZAGADNIENIE HISTORYCZNE WRAZ Z OPISEM OBIEKTU

HISTORIA POWSTANIA I OPIS OBIEKTU

Obecny kościół zbudowany został w 1447 r., być może z fundacji Jana z Melsztyna, na miejscu wcześniejszej, drewnianej świątyni parafialnej, o której wspomina Długosz. Był kilkakrotnie niszczone przez pożary m. in. w 1655, następnie odbudowany w 1678 r. kiedy to od południa przybudowano wieżę oraz w 1723, 1863 i 1904 r. Po tym ostatnim pożarze kościół został odbudowany w stylu neogotyckim. W międzyczasie, w 1854 r. był gruntownie odnawiany. W latach 1979-83 do starego kościoła dobudowano nowy kościół z trójnawowym korpusem p. w. Maryi Matki Kościoła.

ARCHITEKTURA. Obiekt gotycki, silnie przekształcony w czasie odbudowy kościoła po 1904 r. w stylu neogotyckim. Murowany z cegły i kamienia, otynkowany. Korpus jednonawowy, czteroprzęsłowy z prezbiterium zamkniętym trójbocznie, przy którym zakrycia z przedsionkiem. Przy nawie od południa wieża z kruchta w przyziemiu. Nawa i prezbiterium nakryte sklepieniami krzyżowo-żebrowymi, neogotyckimi z 1905 r. Na zewnątrz kościół opięty szkarpami i obwiedzony załamującym się gzymsem kapnikowym. Fasada zachodnia zwieńczona szczytem schodkowym, neogotyckim. Pomiędzy przyporami prezbiterium od wschodu Ogrójec barokowy z XVIII w. Wieża czterokondygnacyjna, kwadratowa, przechodząca w ośmiobok w górnej kondygnacji, która obwiedziona jest trójkątnymi szczytami oraz czterema ostrosłupowymi wieżyczkami. Wieża nakryta hełmem ostrosłupowym. Otwory okienne w kamiennych ostrołukowych obramieniach z XV w. Ponad wejściami od południa i zachodu kartusze kamienne z herbem Nowina z XVII w. Dach dwuspadowy.

Polichromia figuralna i ornamentalna wykonana przez Adama Marczyńskiego w 1966 r.

WYPOSAŻENIE WNETRZA.

Ołtarze neogotyckie wykonane w zakładzie *Ferdynanda Stuflessera* Tyrolu. W ołtarzu głównym rzeźba św. Jakuba oraz po bokach rzeźby św. Franciszka z Asyżu i Jana Kantego. Ołtarze boczne: 1. lewy z rzeźbą Serca Pana Jezusa; 2. prawy z obrazem Matki Boskiej z Dzieciątkiem z XVIII w. Obrazy: 1. św. Anna Samotrzeć z XVIII w.; 2. Ecce Homo z połowy XVII w. (?); 3. św. Antoni Padewski z XIX w.; 4. Matka Boska Nieustającej Pomocy z XIX w.; 5. św. Józef malowany w 1967 r. przez prof. Włodzimierza Kuntza; 6. Matka Boska Częstochowska. Krucyfiks rzeźbiony, barokowy oraz rzeźby św. Stanisława i Wojciecha. Epitafia: 1. Marii Emilii z Bobowników Pleszowskiej (zm. 1870); 2. Wita Żeleńskiego (zm. 1873); 3. rodzin Pleszowskich i

Habenstreitów: Victorii z Pleszowskich Habenstreitowej (zm. 1867), Ludwika z Madeyskich Pleszowskiej (zm. 1868), Władysława Pleszowskiego (1872), Józefa Habenstraita (zm. 1875), ks. Jędrzeja Pleszowskiego, proboszcza w Bielanach pod Kętami (zm. 1876) oraz Zuzanny Pleszowskiej (zm. 1876); 4. Antoniego Bogoryi Pleszowskiego (zm. 1878); 5. Henryka Pfau (zm. 1883); Józefa i Małgorzaty Stuchleskich. W nowym kościele tabernakulum i nastawa ołtarzowa projektowane przez profesora *Wincentego Kućmę*. Chrzcielnica neogotycka z początku XX w. przeniesiona ze starego kościoła. Pod chórem obraz Pana Jezusa Miłosiernego namalowany przez *A. Hylę* w 1943. Stacje Męki Pańskiej z początku XX w., wykonane w zakładzie *Ferdynanda Stuflessera* w Tyrolu. Epitafium ks. Kazimierza Kopacza. Witraże projektował *Józef Furdyna*. Trzy dzwony nieustalonego pochodzenia.

IV. ZAGADNIENIA KONSERWATORSKIE

A. TECHNIKA WYKONANIA I STAN ZACHOWANIA KAMIENNEGO DETALU OBIEKTU.

TECHNIKA WYKONANIA.

Mury budynku wraz z wieżą. Wątek ścian nośnych i wieży kościoła zostały wykonane z masywnych ciosów piaskowca podkarpackiego (typu ciężkowickiego) łączonych na zaprawie wapienno piaskowej oraz cegły ceramicznej pokrytej tynkiem. Tynki i spoiny wykonane na bazie zapraw mineralnych o składzie wapienno – piaskowym. Budowla posadowiona jest na fundamentach i ławach fundamentowych zbudowanych również z masywnych ciosów kamienia -piaskowca, łączonych zaprawą wapienno piaskową.

Detale wystroju architektonicznego. Wykonane w części z piaskowca Podkarpackiego (typu ciężkowickiego) i w części z wapienia pińczowskiego:

- detali architektonicznych wieży kościelnej wykonanych z wapienia pińczowskiego (balustrad z ostrołukowymi płycinami, okien maswerkowych wieży)
- detali architektonicznych wieży kościelnej wykonanych z piaskowca podkarpackiego (gzymsy, rzygacze i nakrywy)

STAN ZACHOWANIA KAMIENNEGO DETALU.

Elementy kamiennego wystroju detali architektonicznych są w złym stanie zachowania. W najgorszym stanie znajdują się kamienne elementy detalu architektonicznego (piaskowiec, wapień pińczowski) znajdujące się na wieży kościoła licząc od trzeciej

kondygnacji wzwyż. Kamień w wielu miejscach osypuje się i posiada liczne ślady dezintegracji granularnej. Na powierzchni widoczne są w postaci ciemnego nagaru-skupiska fałszywej patyny uniemożliwiającej oddychanie kamienia. Powierzchnię kamienia pokrywa warstwa zabrudzeń pochodzenia atmosferycznego i smółek. Poszczególne partie kamienia są mocno zanieczyszczone ptasimi odchodami co dodatkowo pogarsza jego estetykę i przyczynia się do zniszczeń kamienia. Na kamiennym detalu widoczne są mniejsze i większe ubytki. Miejscami zauważalne są pęknięcia kamienia umożliwiające penetrację wodami opadowymi a w okresie zimowym powolną destrukcję kamienia przez wymrażanie. W miejscach szczególnie narażonych na wilgoć (pachwiny i zakamarki detali) gromadzą się kolonie mikroflory. W wyniku zabrudzeń i zanieczyszczeń kamienia odbiór estetyczny obiektu jest znacząco pogorszony.

Dolne partie muru znajdujące się po stronie płu/wsch (kamienna podmurówka) narażone są na największe zawilgocenie i w związku z tym w miejscach tych pojawiają się kolonie mikroflory oraz zabrudzenia. Woda odpryskowa odbijająca się bezpośrednio od kostki brukowej położonej przy licu muru po str. płu/wsch przyczynia się do silnego zawilgocenia muru. Wspomniany pas muru nie posiada również odwodnienia co dodatkowo wpływa niekorzystnie na stan zachowania obiektu ponieważ woda opadowa jest podciągana kapilarnie w głąb materii powodując zasolenie kamiennego muru. Od str. wschodniej obiektu znajdują się stopnie prowadzące do nowej części kościoła powstałej w XX w. Stopnie te zasłaniają część zabytkowego wątku kamiennego muru i wpływają niekorzystnie na jego odbiór estetyczny. Konieczne jest usunięcie wspomnianych wyżej stopni i odsłonięcie wątku kamiennego muru.

Ponadto bytujące ptactwo na gzymsach i płaskich powierzchniach kamiennego wystroju wieży przyczynia się do opadania odchodów na górne i dolne partie obiektu zabrudzając je włącznie z elewacją budynku. Proces ten przyczynia się również do degradacji kamienia który ulega zniszczeniu w wyniku działania związków chemicznych zawartych w nich: fosforanów, amoniaku, wapnia i innych toksycznych związków zawartych. Rury spustowe odprowadzające wodę również są częściowo przytkane odchodami, nagromadzonymi liśćmi i gałązkami znoszonymi przez ptactwo kumulując wodę opadową i uniemożliwiając jej transport w dół. Z tego względu konieczne jest dokładne oczyszczenie kamiennych elementów obiektu i wykonanie zabezpieczeń (szpilek) na wspomnianych wyżej miejscach przed ptactwem.

B. WNIOSKI I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

Analizując obecną sytuację obiektu i jego stan zachowania należy przyjąć harmonogram prac konserwatorskich mający na celu wyeliminowanie i ograniczenie przyczyn niszczenia obiektu, oraz przywrócenie pierwotnego, możliwego do osiągnięcia wyglądu estetycznego i stanu technicznego.

W zakres konserwacji technicznej będą wchodzić wszelkie prace związane z zabezpieczeniem budowy strukturalnej obiektu jak: usunięcie wtórnych nawarstwień (część stopni po str. wsch.) i elementów pogarszających stan zachowania budynku, czyszczenie, dezynfekcja, wymiana części zdeintegrowanej kamienia oraz impregnacja wszystkich elementów stanowiących substancję zabytkową, zabezpieczenie obiektu przed bytowaniem ptactwa oraz wykonanie drenażu i opaski żwirowej ściany płn/wsch.

Konserwacja o charakterze estetyczno – plastycznym polegać będzie na uzupełnieniu, rekonstrukcji brakujących części elementów kamiennych obiektu pod względem formy faktury i kolorystyki.

Konserwacja techniczna

Zakres prac konserwatorskich ma za zadanie skutecznie powstrzymać procesy niszczące substancję zabytkową jaką są gotyckie ciosy kamienne. Przed przystąpieniem do prac konserwatorskich zostaną dokładnie rozpoznane wszystkie zniszczenia oraz przyczyny ich powstania w celu zaproponowania odpowiedniego postępowania i technologii.

Jednym z głównych działań konserwatorskich będzie usunięcie powierzchniowych nawarstwień (ptasie odchody), zabrudzeń atmosferycznych i fałszywej patyny z zabytkowych partii kamienia. Miejsca gdzie nastąpiło mocne zespolenie zabrudzeń z podłożem przewiduje się czyszczenie chemicznie. Bardzo ważnym etapem prac będzie wykucie wszystkich cementowych fug i zastąpienie ich fugami mineralnymi.

Prace te są bardzo istotne bowiem od ich powodzenia zależna jest dalsza konserwacja kamienia, spoin, impregnacja, hydrofobizacja oraz końcowy efekt estetyczny. Przed przystąpieniem do oczyszczenia ścian wszystkie osypujące się kamienie zostaną zabezpieczone przez nasączenie środkiem impregnującym. Wzmocnienie strukturalne kamienia zostanie osiągnięte poprzez impregnację metodą powlekania powierzchni związkami krzemoorganicznymi Funcosil KSE 150 w pierwszym etapie nasycenia, a następnie KSE-300 firmy Remmers.

Przewiduje się wymianę pojedynczych ciosów kamiennych całkowicie zniszczonych, których wytrzymałość techniczna jest znikoma i nie nadają się do konserwacji. Ważnym etapem prac będzie uzupełnienie ubytków metodą „cerowania” przy użyciu nowych kamieni piaskowcowych (najlepiej z odzysku i po odsoleniu). Kamienie winny

mieć takie same parametry (przede wszystkim wymiary i kolor) jak oryginalne. Przy uzupełnianiu ewentualnych rozległych ubytków (jeżeli zajdzie taka konieczność) powtórzony zostanie watek oryginalny. Do uzupełniania ubytków proponuje się zastosowanie gotowych mineralnych zapraw sztucznego kamienia o odpowiedniej granulacji i kolorystyce Restauriermortel firmy Remmers lub Optolith. W celu zwiększenia przyczepności kitów do kamienia proponuje się zastosowanie emulsji akrylowej, kontaktowej Aida Haftfest Spezial firmy Remmers. Powierzchnia kitów należy opracować tak aby nie różniła się fakturą od otaczającego je kamienia. Kolorystyka kitów zostanie skorygowana przy zastosowaniu farb krzemianowych, laserunkowych Funcosil Historic Lasur firmy Remmers lub Kaim Historic Lasur. Ubytki spoin uzupełni się zaprawą mineralną o składzie zbliżonym do oryginalnej. Nowa zaprawa będzie wyglądała podobnie jak oryginalna (dobrany kolor, faktura, i sposób obróbki powierzchni. Rozważa się możliwość wymiany oryginalnej spoiny w partiach muru o dużym zasoleniu a na pewno tam gdzie uległa ona zmurszeniu, zasoleniu i grozi wykruszeniem. Powstałe skupiska wysoleń w spoinach proponuje się usunąć na znaczną głębokość i zastąpić fugą renowacyjną o zdolności kumulacji soli przez znaczny okres czasu.

Prace te są wyjątkowo ważne , ponieważ od jakości ich wykonania zależy trwałość prac. Wypełnienie ubytków spoin zapobiegnie wnikaniu w głąb muru wód opadowych. Ważnym zabiegiem profilaktycznym będzie zniszczenie na całości elewacji mikroflory, (mchów, glonów i porostów) znajdujących siedlisko w zacienionych partiach ścian. Jednym z najważniejszych etapów prac konserwatorskich będzie wzmocnienie strukturalne kamienia metodą impregnacji przy zastosowaniu środka krzemooorganicznego. Impregnat proponuje się nanosić metodą powlekania pędzlem do wysycenia materiału. Końcowy efekt prac to hydrofobizacja przeciwwilgociowa.

Konserwacja estetyczna

Głównym założeniem konserwacji estetycznej będzie dążenie do poprawy lub przywrócenia utraconych walorów estetycznych konserwowanemu obiektowi. Proponuje się poprzez zabiegi konserwatorskie przywrócić kamieniowi pierwotną formę, naturalną kolorystykę, a spoinom oryginalną fakturę.

Wszystkie pęknięcia muru powinny zostać, oczyszczone z zabrudzeń i odpowiednio zabezpieczone. Proponuje się wykonać wszystkie prace naprawczo - konserwatorskie przy zastosowaniu gotowych materiałów i technologii najlepiej firm np. KEIM, BAYOSAN, STO, KABE, REMMERS, TUBAG, OPTOLITH.

W zakres konserwacji estetycznej będzie wchodziło wypełnienie ubytków w kamieniu i fugach. Wszystkie ubytki zostaną uzupełnione kitem mineralnym, najlepiej gotowym-firmowym barwionym w masie z odpowiednio opracowaną fakturą powierzchni. Proponuje się masy do wypełniania. Materiały i technologie muszą spełniać wymagania techniczne, normowe, estetyczne i użytkowe, posiadać stosowne atesty, aprobaty, certyfikaty zgodnie z obowiązującymi przepisami. Ubytków kamienia firmy Remmers lub o podobnych parametrach. Powierzchnia kitu będzie miała wygląd zbliżony do oryginału (kolor, forma, faktura). W partiach większych ubytków zostaną założone wzmocnienia z drutu nierdzewnego tzw. „pajączki”. Natomiast wszystkie poprawnie wykonane i dobrze zachowane rekonstrukcje proponuje się pozostawić i jedynie poddać koniecznym zabiegom konserwatorskim wraz ze scaleniem kolorystycznym. W partiach wcześniejszych przemalowań będzie się dążyć do ich zamaskowania. Różnice przebarwień kamienia zostaną scalone kolorystycznie, transparentnie. Ubytki spoin wypełni się na wzór oryginalnych. Spoinowanie ciosów proponuje się wykonać podbarwioną zaprawą trasowo -wapienną Fugenmörtel-TK firmy Remmers

POSTĘPOWANIE KONSERWATORSKIE W PUNKTACH

A) Elementy kamienne z piaskowca; detale architektoniczne usytuowane na wieży kościelnej (gzymsy okapowe, nakrywy, rzygacze, pow. płaskie- fazy), oraz kamienne ciosy podmurówki znajdujące się w dolnych partiach budynku po str. p1n/wsch.

1. Wykonanie szczegółowej dokumentacji fotograficznej oraz wstępne oczyszczenie kamienia z luźnych nawarstwień (pyły, liście, ptasie odchody, gałązki itp)
2. Doczyszczanie powierzchni metodą dostosowaną do stanu zachowania kamienia. Proponuje się metodę strumieniowania ścierniwem kwarcowym pod ciśnieniem (metoda CePe) lub parą wodną pod ciśnieniem, wspomaganą, chemicznym działaniem preparatu Alkutcx Fassadenreiniger-Paste firmy Remmers opartego na fluorku amonu . Ostateczny wybór metody po wykonaniu prób.
3. Usunięcie starych cementowych kitów i spoin poprzez mechaniczne wykucie.

4. Usunięcie skrajnie zwietrzałych i rozwarstwionych fragmentów powierzchni kamienia.
5. Dokonanie oględzin stanu zachowania oraz zakresu występowania poszczególnych ciosów i ostateczne ustalenie zakresu uzupełnień (demontaż elementów' zupełnie zniszczonych. O charakterze konstrukcyjnym, rekonstrukcja brakujących). W razie potrzeby uściślenie dalszego postępowania na spotkaniu komisji konserwatorskiej.
6. Dezynfekcja powierzchni kamieniarki preparatem BFA Entferner firmy Remmers lub Algicid firmy Keim.
7. Odsolenie powierzchni elementów zasolonych metodą swobodnej migracji do rozszerzonego środowiska z użyciem kompresów z bentonitu z piaskiem.
8. Wzmocnienie strukturalne osłabionego kamienia spoiwem krzemoorganicznym Funcosil KSE100, 300, 500 firmy Remmers metodą wielokrotnego powlekania, celem uzyskania jak najgłębszej penetracji impregnatu (powinno się pozostawić do pełnego związania na okres dwóch tygodni).
9. Demontaż i ponowne prawidłowe osadzenie ciosów ruchomych, obluzowanych tych, które wypadły. Montaż elementów nowych (rekonstrukcji). Montaż ciosów z zastosowaniem kotew stalowych/kleju montażowego np, prod Ceresit CX5 (zgodnie ze sztuką).
10. Uzupełnienie większych ubytków kamienia tasztami z tego samego rodzaju piaskowca o zbliżonej kolorystyce. Montaż większych wstawek na stelażu - drutu/prętów nierdzewnych wklejonych na spoiwie poliestrowym Tenax Solido.
11. Uzupełnienie mniejszych ubytków kamienia kitem wapienno-piaskowym, z dodatkiem białego cementu i pigmentów mineralnych lub gotową masą mineralną do uzupełnień piaskowców Funcosil Restaurierinöitel firmy Remmers.
12. W miejscach gdzie na skutek procesów destrukcyjnych nastąpiła całkowita utrata lica kamiennego, proponuje się- w miarę możliwości ponowne opracowanie kamieniarskie powierzchni, zgodnie z fakturą, uzupełnienia kitami wykonując je tylko w tych miejscach, gdzie jest to konieczne .

13. Uzupełnienie spoinowania gotową, uelastycznioną masą mineralną Funcosil ECC-Fugenmörtel firmy Remmers lub zaprawa tradycyjną z dodatkiem wapna trasowego (piasek, wapno, dodatek cementu białego portlandzkiego 250 + pigmenty)
14. Ewentualne scalenie kolorystyczne przebarwień kamienia na uzupełnieniach na spoiwie silikonowym Historic Lasur firmy Remmers lub silikatowym Restauro-Lasur firmy Keim.
15. Hydrofobizacja kamienia preparatem Funcosil WS lub Funcosil SL firmy Remmers lub Sarsil firmy Sarzyna.
16. Montaż dwóch rzędów szpilek na elementach wieży kościelnej wykonanych z piaskowca (gzymy okapowe, nakrywy, rzygacze) zabezpieczających obiekt przed bytowaniem ptactwa.
17. Wykonanie dokumentacji opisowej i fotograficznej wg schematu konserwatorskiego.

B) Elementy kamienne z wapienia pińczowskiego ; balustrada z ostrołukowymi płycinami, okna maswerkowe na wieży

1. Wykonanie szczegółowej dokumentacji fotograficznej oraz wstępne oczyszczenie kamienia ((pyły, liście, ptasie odchody, gałązki itp)
2. Usunięcie starych cementowych zapraw i spoin poprzez mechaniczne wykucie.
3. Dezynfekcja powierzchni kamieniarki preparatem BFA Entferner firmy Remmers lub Algicid firmy Keim.
4. Wzmocnienie strukturalne osłabionego kamienia spoiwem krzemoorganicznym Funcosil KSE 100, 300, 500 firmy Remmers metodą wielokrotnego powlekania, celem uzyskania jak najgłębszej penetracji impregnatu (powinno się pozostawić do pełnego związania na okres dwóch tygodni).

5. Doczyszczanie powierzchni wapienia fałszywej patyny metodą chemiczną (okłady z kwaśnego węgla amonowego) z zastosowaniem parowodnej do usuwania rozmiękczonej patyny
6. Ewentualne odsolenie elementów kamienia metodą swobodnej migracji soli do rozszerzonego środowiska.
7. Uzupelnienie ubytków kamienia kitem wapienno-piaskowym z dodatkiem białego cementu i pigmentów mineralnych lub gotową masą mineralną do uzupełnień piaskowców Funcosil Restauriermörtel firmy Remmers. W celu lepszego związania zaleca się oprócz zastosowania warstwy szczepnej Aida Haftfest Spezial firmy Remmers wklejenie pajęczków z drutu nierdzewnego .
8. Uzupelnienie spoinowania gotowa, uelastyczniona, masą mineralną Funcosil ECC-Fugenmörtel firmy Remmers lub zaprawa tradycyjną z dodatkiem wapna trasowego (piasek, wapno, dodatek cementu białego portlandzkiego 250 + pigmenty)
9. Ewentualne scalenie kolorystyczne przebarwień kamienia na uzupełnieniach na spoiwie silikonowym Historie Lasur firmy Remmers lub silikatowym Restaura~Lasur firmy Keim.
10. Hydrofobizacja kamienia preparatem Funcosil WS lub Funcosil SL firmy Remmers lub Sarsil firmy Sarzyna.
11. dokumentacji opisowej i fotograficznej wg schematu konserwatorskiego.

C) Wykonanie odwodnienia z drenażem i opaską zwirową zakończoną betonowymi obrzeżami oraz usunięcie części stopni przylegających do budynku od str. wsch

1. Usunięcie kostki brukowej na pasie 90 cm od lica budynku po obwodzie płu/wsch części kościoła do miejsca jego krawędzi (miejsce styku ze współcześnie dobudowaną częścią kościoła)

2. Wyburzenie części stopni po stronie wsch. budynku kościoła do krawędzi zabytkowej części obiektu wraz z wykończeniem analogiczną do istniejącej okładziną kamienną i montażem balustrady.
3. Wykonanie wykopu na głębokości 120 cm po obwodzie murów kościoła od strony płu/wsch. Prace należy wykonywać etapami co kilka metrów tak by nie dopuścić do osłabienia fundamentów budynku.
4. Mechaniczne oczyszczenie i osuszenie odsłoniętych fundamentów budynku oraz osłonięcie folią kubełkową na wys. 120 cm do poziomu grysłu.
5. Wasypanie dna wykopu warstwą 10 cm żwiru rzecznoego.
6. Wprowadzenie perforowanej rury drenażowej w otulinie z geowłókniny o przekroju 120 mm, połączenie jej z istniejącym drenem położonym po str. południowej, odprowadzeniem wody na zewnątrz po str. wsch oraz zasypanie wykopu do poziomu gruntu.
7. Położenie obrzeży betonowych na zaprawie betonowej typ B 30 zgodnie z kolorystyką istniejących (kremowe) w odległości 90 cm od lica budynku, na poziomie tym samym co wykonane wcześniej.
8. Położenie agrowłókniny o gramaturze 150 g. (przeciwko wyrastaniu chwastów) w odstępie 90 cm od lica muru oraz wyłożenie 6-8 cm warstwy żwiru rzecznoego.